

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
Факультет журналістики, реклами та видавничої справи

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії
ОНУ імені І. І. Мечникова

проф. Вячеслав ТРУБА

2025 р.

В. Труба

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ

для вступу на навчання для здобуття
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність С7 Журналістика ОП «Журналістика»
на основі освітнього ступеня бакалавр, магістр
(освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст)

Схвалено на засіданні Вченої ради
факультету журналістики, реклами та
видавничої справи
Протокол № 5 від «20» березня 2025 р..

ОНУ
2025

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Фаховий іспит – форма вступного випробування, для конкурсного відбору осіб для здобуття ступеня магістра, які вступають на основі здобутого ступеня бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста). Організація та проведення вступного випробування відбувається у порядку визначеному Порядком прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2025 році затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України від 10 лютого 2025 року № 168 та зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 26 лютого 2025 року за № 15/41360 та Положенню про приймальну комісію Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Мета вступного випробування за спеціальністю журналістика оцінювання/перевірка знань, умінь, навичок – базових (вихідних) компетенцій для опанування ОП: уміння абстрактно мислити, аналізувати та синтезувати інформацію; здатність планувати час та управляти ним, здатність генерувати нові ідеї (креативність), здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Вимоги до рівня підготовки здобувачів: продемонструвати уміння абстрактно мислити, уміння оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт, аналізувати та синтезувати інформацію, показати здатність планувати час та управляти ним.

Форма фахового іспиту – тестування.

Підготовка програми фахового іспиту, розробка тестових завдань та проведення іспиту здійснюється фаховою атестаційною комісією факультету журналістики, реклами та видавничої справи (наказ № 420-18 від 28.02.2025 р.).

1. ЗМІСТ ФАХОВОГО ІСПИТУ

Теорія масової комунікації та журналістики

Масова комунікація як соціокультурне явище. Суспільство та інформаційні процеси. Поняття про масову комунікацію. Розвиток масової комунікації. Природа масової комунікації, її властивості та функції. Визначення масової комунікації. Види масової комунікації (журналістика, реклама, піар, пропаганда, інформаційна війна тощо).

Поняття про маси. Стихійні і штучні маси, їхні ознаки. Процеси масифікації та демасифікації. Масова аудиторія. Суспільна думка. Масова свідомість. Масова поведінка.

Комунікант у системі масового спілкування. Типи комунікантів у масовій комунікації. Наміри та компетентність комуніканта. Комунікат у системі масової комунікації. Наміри та компетентність комуніката. Поняття про масовокомунікативний вплив. Визначення масовокомунікаційного впливу. Види масовокомунікаційного впливу. Навіювання, маніпуляція. Засоби, методи і техніки масовокомунікаційного впливу. Ефекти в масовій комунікації, їхні різновиди. Ефективність та дієвість масової комунікації.

Дослідження масової комунікації. Чотири етапи розвитку уявлень про масову комунікацію. Основні теорії масової комунікації 1910-1930-х рр., які суттєво вплинули на становлення сучасної теорії масової комунікації. Теорії масової комунікації 1940-1960 рр. Теорії масової комунікації 1960-1970-х рр. Сучасні теорії масової комунікації.

Теорії масової комунікації. Теорія магічної кулі, теорія дифузії інновацій, теорія двоступеневого впливу, чотири теорії преси, теорія когнітивного дисонансу, теорія розширення відчуттів, теорія «спіралі мовчання», теорія саморефлексії медіа, теорія порядку денного тощо.

Моделі масової комунікації. Моделі комунікації як трансмісії. Лінійна модель масової комунікації Г. Ласвелла. Модель всесильної пропаганди С. Чакотіна. Модель комунікації Р. Якобсона. Модель комунікації як припливу інформації К. Левіна. Модель комунікації Каца-Лазарсфельда. Ритуальна модель комунікації Дж. Карея. Модель кубиків.

Напрями досліджень масової комунікації. Методи досліджень масової комунікації. Вітчизняна та зарубіжна наука про масову комунікацію.

Зміст та обсяг поняття «журналістика». Журналістика як предмет вивчення та масово-інформаційна діяльність. Журналістика як галузь творчої діяльності. Етапи творчої діяльності журналіста. Явища пражурналістики, причини виникнення та історичні закономірності розвитку журналістики. Інфраструктура журналістики. Журналістика в системі соціальних інститутів. Поняття «свобода преси» та «четверта влада». Класичні функції журналістики та їх сучасна динаміка. Соціальні ролі та функції. Дієвість та ефективність діяльності журналістики. Професійна мораль журналіста. Міжнародні кодекси професійної етики журналістів та кодекс професійної етики українського журналіста.

Інформаційна політика ЗМІ, система проблемно-тематичних ліній. Типологія ЗМІ за характером аудиторії, предметом та тематикою, цільовим

призначенням та ін. Види аудиторії, форми зв'язку з аудиторією. Журналістика як система засобів масової інформації. Тенденції розвитку сучасних ЗМІ. Специфіка системи ЗМК в Україні: структура національного інформаційного простору.

Види і типи систем журналістики. Чотири теорії преси. Принципи журналістики.

Журналістська етика

Кодекс етики українського журналіста. Поширені етичні порушення у журналістській роботі. Редакційні настанови «Бі-Бі-Сі».

Робота з джерелами інформації. Анонімні джерела інформації.

Практичні рекомендації щодо уникнення стереотипізації в журналістських текстах. Дискримінація та мова ворожнечі у ЗМІ: рекомендації щодо етичної роботи журналістів.

Право особи на приватність: етичні регулятори журналістської роботи.

Конфлікт інтересів у журналістиці. Проблема замовних матеріалів («джинси») у ЗМІ.

Основні професійні завдання та принципи роботи журналіста під час виборів. Особливості репрезентації політичних сил, їх програм в інфопросторі під час виборчих перегонів.

Особливості висвітлення кримінальних подій та нещасних випадків. Катастрофи та природні катаклізми: особливості висвітлення руйнувань та постраждалих. Мітинги, демонстрації, масові заворушення: практичні поради щодо висвітлення.

Статус журналіста під час висвітлення воєнних дій. Стратегії журналістської роботи в умовах війни. Специфіка репрезентації історій конфліктно вразливих груп (мирне населення, внутрішньо переміщені особи, діти). Особливості побудови комунікації та репрезентації історій комбатантів (ветеранів війни, військовослужбовців).

Журналістський фах

Заголовки у текстах (інформаційних, аналітичних та публіцистичних жанрів): основні вимоги. Лід у журналістському тексті. Правила оформлення та вибору цитат. Пошук джерел інформації та експертів.

Статус журналіста при підготовці інформаційних жанрів. Новина: жанрові особливості. Принцип побудови «перегорнута піраміда». Звіт як інформаційний жанр: предмет відображення та композиція. Інтерв'ю як метод і жанр у журналістиці. Типологія інтерв'ю як жанру. Вимоги до вибору героя в інтерв'ю. Етапи роботи над інтерв'ю: підготовка, ведення бесіди, опрацювання отриманого матеріалу. Види запитань. Виклад інтерв'ю: вимоги до заголовка та композиції інтерв'ю (способи оформлення). Репортаж: жанрові особливості. Види репортажів. Пошук інформації для репортажу: вибір «бар'єра», героя та способу спостереження. Драматургія репортажу: основні прийоми. Побудова репортажу.

Статус журналіста при підготовці аналітичних жанрів. Коментар як базовий жанр аналітичної журналістики. Види коментарів та структура коментаря. Прийоми коментування. Стаття: жанрові особливості. Типологія

статті. Структура статті. Теза та антитеза, аргументи та контраргументи в аналітичній журналістиці. Види аргументів. Джерельна база при підготовці статті. Рецензія як жанр, призначення рецензії. Структура рецензії.

Статус автора при підготовці публіцистичних жанрів. Нарис як публіцистичний жанр. Документалізм у сучасних нарисах. Подорожній нарис: жанрово-стилістичні особливості. Сучасний український подорожній нарис (персоналії та взірці). Проблемний нарис: жанрово-стилістичні особливості. Портретний нарис: жанрово-стилістичні особливості. Памфлет: жанрово-стильові особливості, специфіка відображення картини світу, зображальні і виражальні засоби. Приклади памфлету в українській і закордонній публіцистиці. Фейлетон: жанрові особливості, специфіка відображення картини світу, зображальні і виражальні засоби. Приклади фейлетону в українській і закордонній публіцистиці.

Есе: жанрово-стильові особливості. Персоналії та взірці сучасної есеїстичної творчості.

Критичне мислення та текстотворчість

Текст/твір як одиниця комунікації. Формальна та смислова організація твору. Властивості і структура твору. Текст як спосіб існування смислу. Твір як спосіб акумуляції, фіксації, збереження та трансляції досвіду і знань. Архітектоніка та композиція твору. Особливості творення, функціонування та сприйняття творів у семіосфері як комунікаційному просторі. Лінгвістичний поворот інтелектуальної думки ХХ століття. Текстуалізація реальності. Онтологізація тексту. Семіосфера як життєвий світ творів. Комунікативність семіопростору. Процес продукування твору та способи обробки матеріалу твору. Матеріал наукової, художньої та публіцистичної творчості. Образ, наукове поняття, концепт (ідеологема) як результат і форма відображення дійсності у творі. Автор у структурі твору та творчій діяльності. Форми присутності автора у творі. Образ автора. Герой як предмет бачення у творі. Автобіографізм як особливий спосіб моделювання героя. Читач у структурі твору та творчій діяльності. Форма твору як умова його адекватного сприймання і розуміння (інформаційний комфорт, тематична організованість твору, рівень складності викладу, логічна послідовність, шпаруватість, ритм, ін.). Текстотворчість як засіб формування критичного мислення. Індикатори рецепції інформаційних продуктів.

Герменевтика як теорія розуміння твору. Сприйняття та розуміння твору як процес і результат. Пояснення і розуміння як операції інтерпретації твору. Рецептивна естетика як наука про читача та читання. Умови і фактори адекватного сприймання та розуміння твору. Інтелектуальний та психологічний вплив, дієвість твору. Технології впливу, провокації читача. Керування сприйманням і розумінням твору. Прогноз автора щодо сприймання твору. Стратегія твору як умова адекватності сприймання та розуміння. Спектр адекватності розуміння твору.

Критичне мислення як мислення у відповідності до законів реальності. Когнітивні викривлення при сприйнятті і розумінні дійсності. Індикатори процесу критичного мислення. Засоби формування навичок критичного

мислення. Перешкоди під час сприймання. Умови адекватного сприймання твору (мікро- й макроконтекст, фонові знання, горизонт очікування, ін.). Я-наратив як спосіб критичного мислення про себе, спосіб самоусвідомлення. Профайлінг як методика формування уявлень про Іншого. Селекція в інформаційному просторі та її вплив на бачення і тлумачення дійсності медіааудиторією: до комунікації, для комунікації, під час комунікації. Стандарти журналістики та їхній вплив на розуміння дійсності медіааудиторією. Конфліктогенність соціальнокомунікаційного простору та дефіцит навичок критичного мислення. Комунікативна активність «лідерів думок» як вияв потреби в критичному мисленні. Стереотипність уявлень про дійсність та зусилля критично мислити. Поняття про медіакультуру та медіаграмотність. Медіаграмотність як шлях адекватного розуміння системи масмедіа. Медіаграмотна поведінка споживача масмедіа. Критичне мислення як компетентність інформаційної епохи. Активне і пасивне споживання мас-медіа, опір медійним впливам. Медіаграмотність і громадянське суспільство. Сила поля масмедіа як джерела консолідації суспільства.

Українська та зарубіжна журналістика

Журналістські явища перехідного періоду. Зародження журналістських явищ. Створення перших періодичних видань та європейського книгодруку. Зародження та розвиток журналістики Західної Європи. Розвиток французької журналістики. Створення першого інформаційного агентства. Англійська журналістика XVIII століття. Становлення та розквіт газети “Таймс”. Інформаційне агентство “Рейтер”. Німецькі газети та журнали XIX ст.: основні тенденції. Інформаційні операції О. Бісмарка.

Журналістика на межі XIX – XX століть. Періодична преса США та Західної Європи. Перетворення періодики на засіб масової інформації. Поширення репортажу, інтерв'ю, народження сучасної журналістики розслідувань і викриттів. Остаточне оформлення журналістики як особливої сфери фахової діяльності. Процеси монополізації та концентрації преси.

Історико-культурні обставини появи журналістики на українських етнографічних землях. Перші періодичні видання України. Зародження журналістики на західноукраїнських землях.

Одеса як один із центрів журналістського руху від зародження до початку XX ст. Перші періодичні видання Одеси. Газета «Одесский вестник». Динаміка розвитку одеської періодики протягом XIX ст. Становлення та розвиток україномовної преси в Одесі. Українські видання періоду визвольних змагань.

Зародження української періодики на Слобожанщині. Напрями розвитку молодшої української журналістики. Перші видавці у Харкові (І. Срезневський, В. Маслович, Р. Гонорський, П. Гулак-Артемівський та ін.). Харківські видання: «Харьковский еженедельник», «Харьковский Демокрит», «Украинский вестник» та ін.. Альманахи і збірники 30-40-х рр. XIX ст.

Репресивні заходи Російського уряду щодо українського друкованого слова. Перший український політичний часопис «Зоря Галицька». Москвофільський, народовський, радикальний напрямки у розвитку української преси. Розвиток української періодики на Східній та Західній Україні з 1905 р. до Першої світової війни. Перша щоденна українська газета «Громадська думка». Газета «Рада», «Літературно-науковий вісник». Українська преса в роки Першої світової війни.

Українська журналістика за часів української державності (1917 – 1920 рр.). «Медовий рік» української преси. Тенденції розвитку української журналістики в 1917 р. Українська періодика за доби Центральної Ради. Офіційні видання Центральної Ради. Українська періодика за доби гетьмана Скоропадського. Українська періодика за доби Директорії.

Зародження партійно-радянської преси України. Українська журналістика періоду українізації. ЗМІ років прискореного соціалістичного будівництва, культу особи, масових репресій. Преса України в роки Другої світової війни та післявоєнний період. Партизанська преса. Партійно-радянська преса після другої світової війни. Преса радянської України часів перебування (1985-1991 рр.)

Українська періодика в перші роки незалежності. Пострадянська структура друкованих видань. Монополізація преси. Державна підтримка преси: економічні та моральні аспекти.

2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Балаклицький М. Есе як художньо-публіцистичний жанр: Методичні матеріали для студентів зі спеціальності «Журналістика». Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 74 с.

2. Белькова С. До питання про особливості вираження авторського «я» у різних видах нарисів (на матеріалі українських газетних видань початку XXI ст.). Психолінгвістика. 2013. Вип. 12. С. 238-246. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2013_12_35

3. Бондаренко І. Журналістська етика: навчально-методичний посібник. Запоріжжя: Запорізький національний університет. 2021, 175 с.

4. Буроменський М., Штурхецький С., Білз Е. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації. Київ: «Компанія ВАІТЕ», 2016. 118 с.

5. Васьків М. Мандрівний нарис як спосіб пізнання іншого й самого себе. *Ukrainska humanistyka i slowinskie paralele*. Т. 1. Гданськ ; Київ, 2014. С. 137-157.

6. Висвітлення виборів в Україні: Порадник для журналістів та редакцій/ Упоряд. О. Погорелов. Київ, 2019. 32 с.

7. Георгієвська В. В., Сидоренко Н. М. Історія української журналістики : становлення та розвиток рекламно-довідкової преси на території Східної України (XIX – поч. XX ст.) : навч. посіб. Київ, 2010.

8. Дмитровський З. Аналітична журналістика: тексти лекцій. Львів: Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2021.

133 с.

9. Жиленко І. Р. Медійні процеси XVII–XVIII століть : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2021.

10. Закусило М. Діти в медіа: як висвітлювати й дотримуватися основних правил. Телекритика: Спеціальний звіт. Київ, 2016. 48 с.

11. Земляна І. Журналіст і (НЕ) безпека: посібник для журналістів, які працюють в небезпечних умовах. Київ, 2016. 191 с.

12. Зубрицька М. Номо leggens: читання як соціокультурний феномен. Львів, 2004. 352 с.

13. Іванов В. Ф. Основні теорії масової комунікації і журналістики. Київ, 2010.

14. Іванова О. А. Конструктивність конструктивної журналістики в конфліктогенному соціальнокомунікаційному середовищі. Діалог: Медіастудії. 2022. Вип. 28. С. 81-95.

15. Іванова О. А. Теорія сприймання та розуміння твору: Навчально-методичний посібник. Одеса, 2014. 82 с.

16. Іванова О., Мойсеева О. Місцева преса: посібник для ЗМІ. Як регіональним журналістам працювати за часів нових медіа та кризи демократії. Київ, 2019. 232 с.

17. Іванченко Р.Г. Адекватність розуміння і ясність тексту. Київ, 1991. 44 с.

18. Квіт С. М. Масові комунікації. Київ, 2018. 352 с.

19. Ковальова Т. Репрезентативність жанрових ознак путівника і тревел медіатексту. Образ. 2018. Випуск 3 (29). С. 36-44.

20. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації. Львів, 2010. 538 с.

21. Медіа без упереджень: слова мають значення. Як українським медіа наблизитися до європейських стандартів: порадник. Київ, 2018. 35 с.

22. Михайлин І. Основи журналістики: підручник. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 496 с.

23. Новинна грамотність: онлайн-курс / під заг. ред. Д. Дуцик, Д. Тарадай. MediaSapiens: вебсайт. URL: <https://video.detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i22>

24. Овсієнко Л. М. Історія журналістики : [навчальний посібник] Переяслав-Хмельницький : «Видавництво К С В», 2015.

25. Павлів В. Репортаж: між фактами та емоціями. Практичний посібник для журналістів. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2015. 120 с.

26. Пархітько О. В., Хобта О. І. Історія української журналістики : одеська періодика початку XX ст. : Навч. посіб. Одеса, 2010.

27. Потятиник Б. Нові і «старі» медіа: передача «четвертої влади». URL: <http://www.lnu.edu.ua/mediaeco/zurnal/N4/prognoz/prognoz-borys.html>.

28. Приступенко Т., Радчик Р., Василенко М. Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво: навчальний посібник / за ред. В. Різуна. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. 287 с.

29. Срібняк І. Історія журналістики (XVII–XX ст.). Підручник для

студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2013.

30. Срібняк С. Історія журналістики: виникнення та розвиток новинних мас-медіа в країнах Європи, Азії та Північної Америки (XVII-XX ст.). Київ : Міжнародний науково-освітній консорціум імені Люсьєна Февра, 2018. 156 с. URL:

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/25608/1/I_Sribnyak_IZh_2018_IFF.pdf

31. Фолькер В. Журналістика газет і журналів / Видання 2-е, перероблене / Пер. з нім. В. Климченко. Київ: Центр вільної преси, 2017. 377 с.

32. Хітрова Т. В. Історія зарубіжної журналістики : навчально-методичний посібник. Запоріжжя: ЗНТУ, 2019.

33. Чекмишев В. Медіаетика: професійні стандарти. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=240>.

34. Як викладати журналістику конфлікту: посібник для викладачів факультетів журналістики / за заг. ред. Д. Дуцик. Київ: ГО «Український інститут медіа та комунікації», 2019. 112 с.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВОГО ІСПИТУ

Зміст тестових завдань визначено Програмою фахового іспиту для вступу на навчання для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю Журналістика ОП «Журналістика» на основі ступеня бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста).

Тест для фахового іспиту складається із завдань з **вибором однієї правильної відповіді** (ТЗ закритої форми). До кожного завдання подано чотири варіантів відповідей (А, Б, В, Г), з яких один правильний.

Загальна кількість завдань тесту – 50.

Завдання з вибором однієї правильної відповіді оцінюється в 0 або 2 тестових балів.

Результат фахового випробовування оцінюють за шкалою від 0 до 100 балів.

Критерії оцінювання іспиту за фахом

ТЗ із вибором однієї правильної відповіді	Кількість балів
• неправильна відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповідь ненадано	0 балів
• правильна відповідь	2 бали
• мінімальна кількість тестових балів, яка дає право на участь в конкурсному відборі	12 балів
• максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тесту	100 балів

Під час проведення вступного випробування не допускається користування електронними приладами, підручниками, навчальними

посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії. У разі використання вступником під час вступного випробування сторонніх джерел інформації (у тому числі підказки) він відсторонюється від участі у випробуваннях, про що складається акт, в якому фахова атестаційна комісія вказує причину відсторонення та час. У разі використання заборонених джерел абітурієнт, на вимогу члена фахової атестаційної комісії, залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку.

Вступник має право подати письмову апеляцію щодо екзаменаційної оцінки (кількість балів), отриманої на вступному випробуванні. Апеляція подається письмово у вигляді заяви у довільній формі на ім'я голови Приймальної комісії ОНУ імені І. І. Мечникова. Апеляційна заява подається вступником особисто згідно з Положенням про апеляційну комісію Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Предметом апеляції може бути тільки оцінка з вступних випробувань. Не розглядаються апеляції, подані невчасно або з порушенням процедури подання.

Вступники, які не з'явилися на вступне випробування без поважних причин у зазначений за розкладом час, до участі у подальших вступних випробуваннях та конкурсному відборі не допускаються.

Голова фахової атестаційної комісії проф. Валентина МУСІЙ

